

จากวีรชนปฏิวัติสู่การเชิดชูวีรกษัตริย์ : ศึกษารณการเชิดชูเจ้าฟ้าผู้มของรัฐบาลสังคมนิยม ลาวในช่วงหลังทศวรรษ 1990

From Revolutionary Heroes to Hero Kings:
The Revival of King Fa Ngum's Glorification under
the Lao Communist Regime, since late 1990s

อนินทร์ พุดพิชิต / Anin Puttichot

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มุ่งศึกษาปรากฏการณ์การเชิดชูพระเจ้าฟ้าผู้มให้เป็นศูนย์รวมจิตใจ และเป็นสัญลักษณ์แห่งความเป็นชาติของรัฐบาลสังคมนิยมลาวที่ปรากฏผ่านเครื่องมือและกลไกต่าง ๆ ของรัฐนับแต่ช่วงปลายทศวรรษ 1990 ผลการศึกษาพบว่า การเชิดชูเจ้าฟ้าผู้มของรัฐบาลสังคมนิยมลาวสะท้อนถึงการปรับมโนทัศน์ชาตินิยมของรัฐบาลลาวในยุคใหม่จากเดิมที่มุ่งเน้นการเชิดชูวีรชนปฏิวัติและผู้นำของพรรคมาสู่การเชิดชูวีรกษัตริย์เป็นสัญลักษณ์ของชาติ อย่างไรก็ตาม การเชิดชูเจ้าฟ้าผู้มมิได้มีนัยของการรื้อฟื้นการยกย่องเชิดชูระบอบกษัตริย์ แต่เป็นเรื่องของการเร่งเร้าสำนึกชาตินิยม สร้างเอกภาพภายในชาติและที่สำคัญคือการสร้างความชอบธรรมให้กับการครองอำนาจของพรรคประชาชนปฏิวัติลาวในปัจจุบัน ด้วยการเชื่อมต่อการสวดตีวีรกษัตริย์เข้ากับการสวดคู่ตมการณ์และการนำพาของพรรคประชาชนปฏิวัติลาว

คำสำคัญ: เจ้าฟ้าผู้ม พรรคประชาชนปฏิวัติลาว การเมืองลาว

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การเชิดชูวีรกษัตริย์ : การเมืองชาตินิยมกับการดำรงอยู่ของรัฐสังคมนิยมลาวในยุคโลกาภิวัตน์” ในหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (โครงการปริญญาเอกสหวิทยาการ) วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ผู้เขียนได้รับทุนสนับสนุนการศึกษาจากสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา ในโครงการพัฒนาอาจารย์และบุคลากรสำหรับสถาบันอุดมศึกษาในเขตพัฒนาเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้

Abstract

The objective of this article is to study the glorification of king Fa Ngum as crucial signifier of Lao nation under the Lao communist regime since late 1990s. The study founded that the glorification of King Fa Ngum reflect the revision of Lao government ideas of state nationalism and symbol, from the old concept which focused on praising the leadership of revolutionary heroes to the new concept, the hero kings. The meaning of king Fa Ngum glorification, however, is not to celebrate the monarchy but the Lao communist regime hope to inspire Lao nationalism in order to stabilize the Lao communist regime. On the process of king Fa Ngum glorification, the Lao People's Revolutionary Party relate itself as the legitimate heir of the hero kings.

Keywords: King Fa Ngum, the Lao People's Revolutionary Party, Lao politics

บทนำ

นับแต่ช่วงปลายทศวรรษ 1990 รัฐบาลแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวได้สร้างความประหลาดใจอย่างยิ่งให้กับผู้ที่ติดตามความเคลื่อนไหวทางด้านการเมืองวัฒนธรรมในประเทศลาว เมื่อรัฐบาลลาวซึ่งปกครองประเทศภายใต้ระบอบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ได้หวนกลับมาถือฟื้นและเชิดชูอดีตวีรกษัตริย์ (บางพระองค์) ขึ้นเป็นสัญลักษณ์แห่งความภาคภูมิใจในความเป็นชาติและเป็นสัญลักษณ์ในการปลุกกระดมเร่งเร้าสำนึกชาตินิยมในหมู่ประชาชนลาวอย่างแข็งขัน โดยวีรกษัตริย์ที่ได้รับการเชิดชูอย่างโดดเด่นจากรัฐบาลลาวว่าเป็นผู้มีคุณูปการใหญ่หลวงต่อชาติและเป็นแบบอย่างสำคัญของประชาชนลาว มี 4 พระองค์ คือ พระเจ้าฟ้างุ้ม วีรกษัตริย์ผู้รวบรวมลาวและสถาปนาขึ้นเป็นอาณาจักรล้านช้าง พระเจ้าไชยเชษฐาธิราช วีรกษัตริย์ผู้ปกป้องรักษาชาติลาวให้มีความรุ่งเรืองยิ่งใหญ่ เจ้าสุริยวงศาธรรมิกราช วีรกษัตริย์ผู้นำชาติลาวเข้าสู่ยุคแห่งความเจริญหรือยุคทอง และเจ้าอนุวงศ์ วีรกษัตริย์องค์สุดท้ายแห่งราชวงศ์ล้านช้างเวียงจันทน์ ผู้หาญกล้า นำพาประชาชนลาวกอบกู้เอกราชของชาติจากการกดขี่ปกครองของสยาม

การหวนกลับมาเปิดพื้นที่ให้กับวีรกษัตริย์ได้กลายเป็นศูนย์กลางแห่งความทรงจำและการสร้างสำนึกความเป็นชาติปลุกเร้ากระแสชาตินิยม อันเป็นวิถีทางที่ขัดแย้งกับแนวปฏิบัติที่ผ่านมาของรัฐบาลสังคมนิยมลาวที่ให้ความสำคัญกับการหล่อหลอมอุดมการณ์ชาติที่เน้นการเชิดชูพรรคประชาชนปฏิวัติและผู้นำพรรคในฐานะที่เป็นเสาหลักหรือเป็นสัญลักษณ์ของชาติในระบบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์มาโดยตลอดจึงถูกคาดหวังว่าไม่เพียงเป็นการเปลี่ยนแปลงในเชิงสัญลักษณ์ แต่สะท้อนการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ชาตินิยมและการสร้างสำนึกความเป็นชาติของรัฐบาลสังคมนิยมลาว และมีนัยความหมายการเมืองลาวอย่างแน่นแฟ้น

สำหรับบทความชิ้นนี้ ผู้เขียนมุ่งประเด็นศึกษาเฉพาะในส่วนของการเชิดชูเจ้าฟ้าปู่ของรัฐบาลลาว โดยเน้นการศึกษาถึงบริบทเงื่อนไขที่ทำให้รัฐบาลลาวหวนกลับมาเร่งเร้าการเชิดชูเจ้าฟ้าปู่ในฐานะสัญลักษณ์ของความเป็นชาติลาว วิธีการที่รัฐอธิบายให้ความหมาย การเลือกสรร ชับเน้นภาพและเรื่องราวของเจ้าฟ้าปู่ ตลอดจนนัยทางการเมืองของปรากฏการณ์ดังกล่าว

การเชิดชูวีรกษัตริย์ : การปรับมโนทัศน์การสร้างสำนึกความเป็นชาติของรัฐบาลสังคมนิยมลาว

นับตั้งแต่ที่พรรคประชาชนปฏิวัติลาวเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบราชาอาณาจักรสู่ระบอบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ใน ค.ศ.1975 พรรคและรัฐบาลสังคมนิยมลาวได้ประกาศถึงเจตนารมณ์ในการล้มล้างระบอบเก่าและสร้างระบอบใหม่ สร้างคนลาวให้เป็น “คนสังคมนิยม” ภายใต้บริบทของการสร้างสำนึกชาติลาวใหม่เพื่อเปลี่ยนคนลาวให้เป็น “คนใหม่” สถาบันกษัตริย์ซึ่งเป็นศูนย์กลางของความเป็นชาติในระบบเดิมนั้นไม่เพียงถูกโค่นล้มอำนาจทางการเมือง แต่รวมถึงโครงสร้างทางสังคมวัฒนธรรม ขนบประเพณี ตลอดจนระบบสัญลักษณ์ต่างๆ อาทิ ระบบภาษา สัญลักษณ์ธงชาติ เพลงชาติ ที่เชื่อมโยงหรืออยู่ภายใต้จักรวาลทัศน์ที่

มิกษัตริย์เป็นศูนย์กลาง ถูกปรับเปลี่ยน ลบล้าง หรือถูกทำให้เสื่อมลงไปจากหน้าประวัติศาสตร์ของชาติสังคมนิยม²

ขณะเดียวกันพรรคก็พยายามเผยแพร่สำนึกความเป็นชาติใหม่ที่มีพรรคประชาชนปฏิวัติลาวเป็นศูนย์กลางหรือเป็นเสาหลัก ผู้นำพรรคประชาชนปฏิวัติรวมทั้งเหล่าวีรชนปฏิวัติได้ถูกเชิดชูเพื่อให้เป็นสัญลักษณ์สำคัญของชาติแทนที่สถาบันกษัตริย์ โดยผ่านระบบการศึกษา การสื่อสารมวลชน และกระบวนการทางวัฒนธรรม อาทิ พิธีกรรม เพลงปลุกใจ อนุสาวรีย์ และพิพิธภัณฑ์ โดยเฉพาะ

² แม้จะไม่อาจกล่าวได้ว่าพรรคประชาชนปฏิวัติลาวและรัฐบาลสังคมนิยมตั้งตนเป็นศัตรูกับกษัตริย์หรือเชื้อสายเจ้าลาวทั้งมวล ดังที่พบว่านับแต่ช่วงของการทำสงครามปฏิวัติ พรรคประชาชนปฏิวัติได้อาศัยความศรัทธาในหมู่ประชาชนที่มีต่อ “เจ้า” มาใช้สร้างความนิยมให้กับพรรคมาโดยตลอด ดังที่ทานไกสอน พมวิหาน ผู้นำขบวนการคอมมิวนิสต์ลาวได้ใช้ชื่อ “เจ้าราชวงศ์” ไอรของเจ้านางที่หายสาบสูญไปในครั้งสงครามเจ้าอนุวงศ์ “กองลาดชะวง” กองทัพปฏิวัติประชาชนลาวที่ก่อตั้งในช่วงต้นของการทำสงครามปฏิวัติเพื่อปลุกเร้าสำนึกชาติและสร้างคะแนนนิยมให้การต่อสู้ของขบวนการคอมมิวนิสต์ลาวตลอดระยะเวลาของการต่อสู้ทางการเมืองในช่วงก่อนการปฏิวัติพรรคประชาชนปฏิวัติลาวยังได้ยกย่องเชิดชูบทบาทของเจ้าสุพานาง ในฐานะผู้นำและผู้แทนในการเคลื่อนไหวทางการเมือง ขณะที่ชื่อและเรื่องราวการต่อสู้ของไกสอน พมวิหาน เลขธิการใหญ่และผู้กุมอำนาจแท้จริงของพรรคประชาชนปฏิวัติลาวแทบไม่ปรากฏเป็นที่รับรู้แพร่หลายในหมู่สาธารณชน

แต่ภายหลังจากที่การปฏิวัติของขบวนการคอมมิวนิสต์ลาวประสบความสำเร็จ “พื้นที่” ของสถาบันกษัตริย์ในหน้าประวัติศาสตร์ชาติลาวได้ถูกจำกัด โดยนับตั้งแต่วันที่ 2 ธันวาคม ค.ศ. 1975 วันสถาปนาการปกครองระบอบใหม่ พรรคได้ดำเนินการประกาศมติเปลี่ยนชื่อประเทศจากพระราชอาณาจักรลาวเป็นสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มติยกเลิกธงชาติลาวที่มีช้างสามเศียรและฉัตรอันเป็นสัญลักษณ์ของพระมหากษัตริย์มาเป็นธงดวงเดือนที่มีพื้นสีน้ำเงิน มีแถบสีแดงสองด้านและมีวงเดือนสีขาวตรงกลางมาเป็นธงประจำชาติ มติการเปลี่ยนมาใช้ภาษาที่เน้นความเท่าเทียมแทนระบบเดิมที่แสดงลำดับยศศักดิ์ รวมทั้งการเปลี่ยนเนื้อเพลงชาติลาวใหม่จากเดิมที่เน้นการปกป้องชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ มาเป็นเพลงที่เน้นความรักชาติที่ผูกโยงเข้ากับการต่อสู้ของขบวนการประชาชนลาวตลอดจนชนบประเพณี พิธีกรรมที่ยึดโยงอยู่ภายใต้ระบอบกษัตริย์ เช่น งานเทศกาลบุญพระธาตุหลวง ซึ่งถือเป็นงานบุญที่มีความสำคัญของชาติ สะท้อนนัยถึงการยอมรับในอำนาจบุญบารมีของกษัตริย์ได้ ถูกลดทอนความสำคัญและความศักดิ์สิทธิ์ของพิธีการลง ดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน Evans, Grant. (1998). *The Politics of Ritual and Remembrance : Laos since 1975*. Chiang Mai: Silkworm Book. สำหรับภาษาไทย ดูใน ปณิตา สระวาสี. (2546). การสร้างสำนึกความเป็นชาติของรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยผ่านแบบเรียนชั้นประถมศึกษา ตั้งแต่ ค.ศ. 1975-2000, วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภูมิภาคศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ปริญญาบัตร ก้นทะเลา. (2552) แนวคิดการสร้างชาติของพรรคประชาชนปฏิวัติลาวระหว่าง ค.ศ. 1975-1986,” ผ่านหนังสือพิมพ์เสียงประชาชน, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อย่างยิ่ง ท่านไกสอน พมวิหาน ผู้นำปฏิวัติและผู้นำสูงสุดของพรรคได้รับการยกย่องให้เป็นเสมือนบิดาแห่งชาติลาวในยุคใหม่ ภายหลังจากการสัณนิษฐานของ ท่านไกสอน ใน ค.ศ. 1992 พรรคประชาชนปฏิวัติลาวยังได้เร่งรื้อรณรงค์และโฆษณา “ลัทธิบูชาไกสอน” โดยผ่านการจัดกิจกรรมเผยแพร่ชีวประวัติและผลงานของท่านไกสอนอย่างต่อเนื่อง การสร้างหอพิพิธภัณฑสถานไกสอน พมวิหาน การสร้างอนุสาวรีย์และรูปปั้นจำลองทั้งขนาดเต็มตัวและครึ่งตัวของท่านไกสอนจำนวนนับร้อยรูปสำหรับนำไปติดตั้งทั่วประเทศ เพื่อเชิดชูและจารึกภาพลักษณ์ของท่านไกสอนประธานประเทศ ผู้ล่วงลับในฐานะผู้นำสูงสุดและศูนย์รวมจิตใจของชาติให้โดดเด่น (อีแวนส์, 2549: 237-238)

อย่างไรก็ตาม ความพยายามของพรรคประชาชนปฏิวัติลาวในการสร้างสำนึกชาติลาวใหม่ที่มีพรรคประชาชนปฏิวัติลาวเป็นแกนกลางและมีผู้นำของพรรคเป็นเสาหลักหรือสัญลักษณ์ของชาติ ตลอดจนการผลักดัน “ลัทธิบูชาไกสอน” เพื่อให้เป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชนไม่ประสบความสำเร็จดังที่พรรคคาดหวัง “การเชิดชูบูชาไกสอน” รวมถึงการเชิดชู “วีรชนปฏิวัติ” กลายเป็นเพียงพิธีกรรมของภาครัฐ ขณะที่ประชาชนลาวมิได้ตอบรับหรือเข้าร่วมอย่างกระตือรือร้น³ นับแต่ช่วงปลายทศวรรษ 1980 รัฐบาลลาวได้ส่งสัญญาณการปรับมโนทัศน์ในการสร้างสำนึกชาตินิยมใหม่ ภายหลังจากที่รัฐบาลลาวตัดสินใจเปลี่ยนแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจจากแนวทางสังคมนิยมไปสู่ระบบกลไกตลาด การเปิดกว้างความสัมพันธ์กับนานาชาติ โดยรัฐบาลลาวได้หันมาใช้นโยบายชาตินิยมทางวัฒนธรรมหรือการหันกลับไปสู่ฐานวัฒนธรรมเดิมของชาติ โดยเฉพาะพุทธศาสนาซึ่งเป็นรากฐานสำคัญทางวัฒนธรรมของลาวได้รับการสนับสนุนเชิดชูอย่างโดดเด่น ขนบวัฒนธรรม

³ Grant Evans ให้ความเห็นว่า ส่วนสำคัญของความล้มเหลวในการสถาปนาลัทธิบูชาไกสอนเป็นเพราะลัทธินี้ไม่เข้ากับวัฒนธรรมของคนลาว ซึ่งมีค่านิยมในการบูชาคนที่มีความศักดิ์สิทธิ์ อาทิ คนที่เป็นเชื้อพระวงศ์ซึ่งสะท้อนถึงความเป็นผู้มีบุญบารมีหรือคนที่มีความศักดิ์สิทธิ์ทางพุทธศาสนา ลัทธิบูชาผู้นำทางการเมืองที่ไม่ได้เป็นเชื้อพระวงศ์หรือข้องเกี่ยวกับพระพุทธรูปจึงดูเหมือนเลื่อนลอยอยู่ในอากาศ และมักจะล้มเหลวไปเอง ต่างจากในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ประชาชนมีความเชื่อในลัทธิบูชาบรรพบุรุษเป็นพื้นฐาน จึงช่วยให้ลัทธิบูชาเหมา (เจ๋อ ตุง) และ โฉจินหนี่ ประสบความสำเร็จมากกว่า (อีแวนส์, 2549: 239)

ประเพณีต่างๆ ครั้งระบอบกษัตริย์ซึ่งรัฐบาลสังคมนิยมลาวเคยตีตราว่าเป็น “ซากเดนของระบอบศักดินา” ได้ถูกฟื้นคืนกลับมาใหม่ ศิลปวัตถุ โบราณสถาน ขนบประเพณี เทศกาล งานบุญต่างๆ เช่น งานบุญธาตุหลวง งานบุญปีใหม่ ถูกเชิดชูในฐานะเป็น “เครื่องบ่งบอกถึงควมมีอารยะและความเจริญรุ่งเรืองของชาติ” และกลายเป็นฉากสำคัญให้กับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวซึ่งนำรายได้เข้าประเทศลาวจำนวนมหาศาล

ในช่วงปลายทศวรรษ 1990 รัฐบาลสังคมนิยมลาวได้สร้างปรากฏการณ์ ซึ่งเป็นที่จับตามองและสะท้อนถึงความย้อนแย้งในทางการเมืองวัฒนธรรมของลาว มากยิ่งขึ้น เมื่อรัฐบาลได้หวนกลับมาถือฟื้นการเชิดชูอดีตวีรกษัตริย์ให้เป็นสัญลักษณ์ แห่งความภาคภูมิใจในความเป็นชาติและการปลุกกระตมเร่งเร้าสำนึกชาตินิยมในหมู่ ประชาชนลาวอย่างแข็งขัน ผ่านกลไกต่างๆ ของรัฐ โดยเฉพาะกลไกทางการศึกษา การสื่อสารมวลชน และกระบวนการทางวัฒนธรรม เช่น การรื้อฟื้นพิธีกรรมเกี่ยว วีรกษัตริย์ การเพิ่มเนื้อหาเกี่ยวกับชีวประวัติและวีรกรรมของวีรกษัตริย์ในตำรา แบบเรียนประวัติศาสตร์ รวมทั้งในการจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ การประพันธ์และ เผยแพร่บทเพลงเกี่ยวกับวีรกษัตริย์ ตลอดจนการก่อสร้างและประดิษฐานอนุสาวรีย์ วีรกษัตริย์เพื่อให้เป็นที่สักการะและเป็นสัญลักษณ์ของชาตินิยม โดยหนึ่งในวีรกษัตริย์ ที่ได้รับการยกย่องเชิดชูอย่างโดดเด่นจากรัฐบาลลาวให้เป็นศูนย์รวมจิตใจและ กลายเป็นสัญลักษณ์สำคัญหนึ่งของชาตินิยม คือ พระเจ้าฟ้างุ้ม วีรกษัตริย์ผู้สถาปนา อาณาจักรล้านช้างใน ค.ศ. 1353

เจ้าฟ้างุ้ม : จากวีรกษัตริย์สมัยศักดินาสู่การเป็นสัญลักษณ์ชาติ ในสมัยรัฐบาลสังคมนิยม

ตามประวัติศาสตร์นิพนธ์ลาวเจ้าฟ้างุ้ม หรือ พระยาฟ้างุ้มเป็นโอรสของ ขุนผิฟ้า ถือกำเนิดในปี ค.ศ. 1316 ในช่วงเวลาที่อาณาจักรของชนชาติลาวอยู่ใน สภาวะของความแตกแยก เมืองต่างๆ แย่งชิงอำนาจกัน เจ้าฟ้างุ้มได้รับการอุปถัมภ์ จากพระเจ้าแผ่นดินเขมรและต่อมาได้อภิเษกกับนางแก้วกัลยา พระราชธิดาของ

พระเจ้าแผ่นดินเขมร หลังจากนั้นเจ้าฟ้าปู่ก็ได้ทำสงครามรวบรวมดินแดนแคว้นแคว้นที่เคยแตกแยกและสถาปนาขึ้นเป็นอาณาจักรล้านช้างใน ค.ศ. 1353 พระองค์ยังเป็นกษัตริย์ผู้สร้างความสำเร็จรุ่งเรืองทางด้านศาสนาวัฒนธรรมโดยนำพระพุทธศาสนาเข้ามาประดิษฐานในแผ่นดินอาณาจักรล้านช้าง พระเจ้าฟ้าปู่จึงได้รับการยกย่องเชิดชูจากรัฐลาวในทุกยุคสมัย รวมทั้งจากรัฐบาลสังคมนิยมลาว ในฐานะวีรกษัตริย์ผู้สร้างความเป็นปึกแผ่นหนึ่งเดียวให้กับอาณาจักรล้านช้างของชนชาติลาว ดังที่กระทรวงแถลงข่าวและวัฒนธรรมลาวให้ข้อมูลว่า รัฐบาลสังคมนิยมลาวสำนักในบุญคุณและยกย่องเชิดชูพระเจ้าฟ้าปู่ในฐานะวีรกษัตริย์ของชาตินิยมลาวมาโดยตลอด ท่านไกสอน พมวิหาน ผู้นำสูงสุดของพรรคประชาชนปฏิวัติและรัฐบาลลาวได้สดุดีเจ้าฟ้าปู่ในฐานะที่เป็นหนึ่งในผู้สร้างความสำเร็จและความปึกแผ่นมั่นคงของชาติ ผ่านสุนทรพจน์หรืองานนิพนธ์ในหลายวาระ

ท่านประธานไกสอน พมวิหาน ผู้นำที่เคารพรักของปวงชนลาวได้ตีราคาสูงต่อการรวมลาวสมัยพระยาฟ้าปู่ โดยกล่าวว่า “ชาตินิยมเราเป็นชาติหนึ่งที่มีประวัติศาสตร์อันสง่างามแห่งการก่อตั้งประเทศและปกป้องรักษาประเทศชาติเป็นพัน ๆ ปีมาแล้วนับตั้งแต่ประเทศชาติของพวกเราได้รวมเข้าเป็นอาณาจักรล้านช้าง (ปี 1353) ภายใต้การนำพาของเจ้าฟ้าปู่ วีรบุรุษแห่งชาติเป็นต้นมา...”

(กระทรวงแถลงข่าวและวัฒนธรรม, 2002: 114)

อย่างไรก็ตาม แม้เจ้าฟ้าปู่จะเป็นวีรกษัตริย์ที่ได้รับการสดุดีมาตั้งแต่ระยะต้นของการปฏิวัติสังคมนิยม แต่อาจกล่าวได้ว่าการสดุดีเจ้าฟ้าปู่ในระยะดังกล่าว นั้นมีความแตกต่างค่อนข้างมากกับปรากฏการณ์ของการเชิดชูเจ้าฟ้าปู่นับแต่ช่วงปลายทศวรรษ 1990 เป็นต้นมา กิติรัตน์ สีหพันธ์ (2549: 59) ในงานศึกษาประวัติศาสตร์นิพนธ์ลาวสมัยใหม่ให้ความเห็นเกี่ยวกับการยกย่องเชิดชูเจ้าฟ้าปู่ของรัฐบาลสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ลาวในระยะต้นว่ามีสาระสำคัญอยู่ที่การชี้ให้เห็นว่า รัฐลาวมีความเป็นเอกภาพและบูรณภาพแห่งดินแดนตั้งแต่สมัยพระเจ้าฟ้าปู่ใน

คริสต์ศตวรรษที่ 14 และมีความยิ่งใหญ่เท่าเทียมกับอาณาจักรอื่นๆ โดยรอบ หรืออาจกล่าวได้ว่ามุ่งเน้นที่ความเป็นปึกแผ่นมั่นคงยิ่งใหญ่ของอาณาจักรของชนชาติลาวเป็นหลัก

ส่วนการเชิดชูสดุดีเจ้าฟ้าผู้มั่งที่ปรากฏนับแต่ช่วงปลายทศวรรษ 1990 นั้น ผู้เขียนเห็นว่าไม่เพียงมุ่งเน้นที่ความยิ่งใหญ่ของชาติลาว แต่ยังมี ความมุ่งหมายในการเชิดชูองค์พระเจ้าฟ้าผู้มั่งขึ้นเป็นสัญลักษณ์ของความเป็นปึกแผ่นมั่นคงของชาติ และเป็นสัญลักษณ์ในการปลุกเร้าสำนึกความเป็นชาติในหมู่ประชาชนลาวอย่างแข็งขัน ประจักษ์พยานที่เด่นชัดที่สุดของการเชิดชูเจ้าฟ้าผู้มั่งในฐานะวีรกษัตริย์ผู้เป็นสัญลักษณ์สำคัญของชาติลาวคือ การที่รัฐบาลลาวได้ประกาศแผนการ “ปั้นหล่อ” อนุสาวรีย์วีรกษัตริย์ลาวจำนวน 3 พระองค์ อันได้แก่ พระเจ้าฟ้าผู้มั่ง เจ้าสุริยวงศาธรรมิกราช และเจ้าอนุวงศ์ โดยรัฐให้เหตุผลว่าเพื่อเป็นอนุสรณ์ในการระลึกถึงคุณงามความดี และเพื่อเป็นสถานที่สำหรับศึกษาอบรมสำนึกรักชาติให้แก่ประชาชนลาวเผ่าต่างๆ โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนลาวให้รู้เสียสละเพื่อชาติ

บรรดาชาวหนุ่ม-เยาวชนลาวมักไม่คุ้นเคยกับวีรบุรุษลาว ไม่ได้เห็นวีรกรรมของพวกท่าน จึงจำเป็นต้องสร้างอนุสาวรีย์ที่เป็นรูปธรรมขึ้นมาเพื่อคนรุ่นใหม่ได้สัมผัสแบบเป็นกิจวัตรประจำวัน เพื่อระลึกถึงวีรกรรมของพวกท่านที่ได้เสียสละและต่อสู้อย่างองอาจกล้าหาญเพื่อประเทศชาติบ้านเมือง เพื่อความเป็นชาติ เพื่อความเป็นลาว เพื่อเอกราช เพื่อประชาชนลาวบรรดาเผ่า ทำให้พวกเราอยู่สุขสบายและมีเกียรติศักดิ์ศรีเหมือนกับประเทศอื่นๆ ในโลก

(กระทรวงแถลงข่าวและวัฒนธรรม, 2002: 12-13)

ในบรรดาแผนการปั้นหล่ออนุสาวรีย์วีรกษัตริย์ทั้ง 3 พระองค์ อนุสาวรีย์เจ้าฟ้าผู้มั่งเป็นอนุสาวรีย์แรกในแผนการก่อสร้างของรัฐบาลลาวเพื่อเฉลิมฉลองเนื่องในโอกาสครบรอบ 650 ปีแห่งการสถาปนาอาณาจักรล้านช้างในปี ค.ศ. 2003 และนับเป็นอนุสาวรีย์ของกษัตริย์แห่งแรกที่รัฐบาลลาวก่อสร้างขึ้นภายหลังการปฏิวัติ

เปลี่ยนแปลงการปกครองของประเทศ⁴ หลังจากประกาศแผนการปั้นหล่ออนุสาวรีย์อย่างเป็นทางการเพียงไม่นาน ในเดือนธันวาคม ค.ศ. 2002 การจัดสร้างอนุสาวรีย์พระเจ้าฟ้างุ่มก็ดำเนินการแล้วเสร็จ รัฐบาลได้ประดิษฐานอนุสาวรีย์เจ้าฟ้างุ่มที่สวนสาธารณะบริเวณข้างสามหัว เขตหลักสอง โดยให้เหตุผลว่าเป็นที่ใกล้เคียงกับสถานที่ที่เจ้าฟ้างุ่มจัดฉลองชัยชนะเจ็ดวันเจ็ดคืนที่ปากปาสักหลังจากสามารถนำประชาชนลาวอกบฏสร้างความเป็นปึกแผ่นหนึ่งเดียวให้กับอาณาจักรล้านช้าง

ในโอกาสที่รัฐบาลสังคมนิยมลาวได้จัดให้มีการเฉลิมฉลองอนุสาวรีย์เจ้าฟ้างุ่มอย่างเอิกเกริก เริ่มจากการจัดพิธีเปิดแพรคลุมพระบรมรูปอนุสาวรีย์ ในวันที่ 20 ธันวาคม ค.ศ. 2002 ซึ่งจัดให้มีพิธีอัญเชิญดวงพระวิญญาณของพระเจ้าฟ้างุ่มให้มาสถิตที่อนุสาวรีย์เพื่อปกป้องประเทศลาว โดยมีประธานประเทศ คำไต สีพันดอน และผู้นำคนสำคัญของพรรคเข้าร่วมในพิธี ต่อมาในวันที่ 5 มกราคม ค.ศ. 2003 รัฐบาลลาวจัดพิธีเปิดอนุสาวรีย์และสมโภชอย่างยิ่งใหญ่เพื่อเฉลิมฉลองเนื่องในโอกาสครบรอบ 650 ปีแห่งการสถาปนาอาณาจักรล้านช้าง มีการจำลองขบวนเสด็จของพระเจ้าฟ้างุ่มประทับบนช้างเผือก พร้อมด้วยเหล่าข้าราชการ มีการอัญเชิญพระบาง พระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมืองร่วมในขบวนเสด็จ ตลอดช่วงเวลาแห่งการเฉลิมฉลองนั้นทั่วทั้งกำแพงนครเวียงจันทน์เต็มไปด้วยการประดับประดาป้ายคำขวัญ “ชาติเอกภาพมานาน 650 ปี” (อีแวนส์, 2549: 233-234)

⁴ แม้ก่อนหน้าจะมีอนุสาวรีย์ของกษัตริย์หรือเจ้าชีวิตหลายแห่งในประเทศลาว แต่ล้วนดำเนินการก่อสร้างในช่วงก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครองประเทศในปี ค.ศ. 1975 โดยอนุสาวรีย์กษัตริย์แห่งแรกคือ อนุสาวรีย์ของเจ้าไชยเชษฐาธิราช ซึ่งประดิษฐานอยู่บริเวณด้านหน้าขององค์พระธาตุหลวง อนุสาวรีย์แห่งนี้สร้างขึ้นมาตั้งแต่ ค.ศ. 1957 ในสมัยรัฐบาลราชอาณาจักร เพื่อเฉลิมฉลองเนื่องในโอกาส 2500 ปี พุทธกาล นอกจากนี้ยังมีอนุสาวรีย์ของเจ้ามหาชีวิตสี่สหายวง จำนวน 2 แห่ง แห่งหนึ่งประดิษฐานที่หลวงพระบาง อีกแห่งหนึ่งประดิษฐานที่บริเวณด้านหน้าวัดสี่เมือง นครหลวงเวียงจันทน์ แกรนท์ อีแวนส์ ให้ความเห็นว่าสาเหตุสำคัญที่ทำให้อนุสาวรีย์ของเจ้ามหาชีวิตสี่สหายวงไม่ถูกทำลายในสมัยรัฐบาลคอมมิวนิสต์น่าจะมาจากการที่สหภาพโซเวียตมหามิตรของรัฐบาลสังคมนิยมลาวในขณะนั้นเป็นผู้อุปถัมภ์การก่อสร้างอนุสาวรีย์ดังกล่าว อ่านรายละเอียดใน Evans, Grant. (2002) *Immobile Memories: Statue in Thailand and Laos*. In Shigeharu Tanabe and Charles F. Keyes. (eds). *Cultural Crisis and Social Memory Modernity and Identity in Thailand and Laos*. (pp. 154-184). London: Routledge Curzon.

ภาพซ้าย : อนุสาวรีย์เจ้าฟ้าจ๋ม

ภาพขวา : งานเฉลิมฉลองอนุสาวรีย์เจ้าฟ้าจ๋ม (ครบรอบ 10 ปี) วันที่ 5 มกราคม 2556

ในการจัดงานเฉลิมฉลองอนุสาวรีย์เจ้าฟ้าจ๋มนั้น น่าสังเกตว่าพิธีกรรมดังกล่าวมิได้ถูกจัดขึ้นเฉพาะในปีแรกของการประดิษฐานอนุสาวรีย์เท่านั้น แต่รัฐบาลลาวดำเนินการจัดพิธีเฉลิมฉลองอนุสาวรีย์ เจ้าฟ้าจ๋มเป็นวาระสำคัญของชาติอย่างยิ่งใหญ่ในทุกๆ ปี ที่สำคัญในการดำเนินการจัดงานไม่เพียงเป็นการดำเนินการของภาครัฐ แต่ยังส่งเสริมให้ประชาชนทั่วประเทศมีส่วนร่วมในกระบวนการพิธีกรรมและการจัดงาน อาทิ การเชิญชวนประชาชนให้ร่วมบริจาคและสนับสนุนการจัดงานในลักษณะที่เรียกว่า “กองทุน” รวมถึงมีการประชาสัมพันธ์ ด้วยการจัดทำโปสเตอร์ป้ายข้อความ ตลอดจนเพลงประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้ประชาชนเข้าร่วมงาน โดยเฉพาะ⁵ ซึ่งได้รับความสนใจและการสนับสนุนจากประชาชนอย่างกว้างขวาง

⁵ เนื้อเพลงประชาสัมพันธ์เชิญชวนประชาชนเข้าร่วมงานเฉลิมฉลองอนุสาวรีย์เจ้าฟ้าจ๋ม มีดังนี้ “นัดพบกันในวันที่ทำ มังกร เป็นวันที่ชาวนคร เวียงจันทน์ สุขสันต์ ชื่นใจ วันประวัติศาสตร์ เจ้าฟ้าจ๋มจัดฉลองชัยประกาศชื่อเสียงเกรียงไกร ยิ่งใหญ่ในแดนล้านช้างนัดพบกันในวันบุญมหาชัย ชาวลาวทั่วแดนหลังไหลเข้ามาทุกทิศทุกทาง เสียงมโหรี ดนตรีลือรังก้องดัง เวียงจันทน์วันนี้ดูจัด ดินแดนสวรรค์เมืองพลได้มาเห็นราชานุสาวรีย์ เจ้าแห่งล้าชธานี วันนี้แสนดีใจลงทำบุญตักบาตร หยาดน้ำอูที่ศฤกษล ขอให้อัญญาณเบื่องบน ของพระองค์จงมารับเอานัดพบกันในวันมหามงคล พบกันอยู่ในงานบุญ อุ่นกาย อุ่นใจ หายเศร้ามาถึงวันนี้ทุกปีให้เธอจำเอา นัดพบกันอีกหนอพวกเรา ปีหน้าที่ทำมังกร”

หมายเหตุ: ผู้เขียนได้รับความอนุเคราะห์เนื้อเพลงประชาสัมพันธ์การจัดงานเฉลิมฉลองอนุสาวรีย์เจ้าฟ้าจ๋มจากฝ่ายจัดการแสดงและควบคุมดนตรีของการจัดงานงานเฉลิมฉลองอนุสาวรีย์เจ้าฟ้าจ๋มครบรอบ 10 ปี (5 มกราคม พ.ศ. 2556)

แตกต่างจากอนุสาวรีย์วีรชนและผู้นำของพรรคที่รัฐเป็นมักผู้ดำเนินการแต่เพียงฝ่ายเดียว

นอกจากการสร้างอนุสาวรีย์ ประวัติและวีรกรรมของพระเจ้าฟ้างุ่มยังถูกนำเสนอ ผลิตซ้ำผ่านกลไกต่างๆ ของรัฐ อาทิในวงการสื่อสิ่งพิมพ์ที่ปรากฏว่านับแต่ช่วงปลายทศวรรษ 1990 เป็นต้นมา มีการค้นคว้าและตีพิมพ์เผยแพร่งานนิพนธ์ที่มุ่งเน้นประวัติและวีรกรรมของเจ้าฟ้างุ่มอย่างแพร่หลายซึ่งไม่ปรากฏการตีพิมพ์เช่นนี้ในช่วงก่อนหน้าเนื่องจากที่ผ่านมารัฐบาลลาวมุ่งเน้นที่การเผยแพร่ประวัติและผลงานของผู้นำพรรคและวีรชนของพรรคมาโดยตลอด ตัวอย่างของงานนิพนธ์เกี่ยวกับประวัติและวีรกรรมของเจ้าฟ้างุ่มในยุคแรกๆ ได้แก่ ผลงานของดวงไซ หลวงพะสี เรื่องสมเด็จพระเจ้าฟ้างุ่ม ตีพิมพ์ขึ้นเป็นครั้งแรกใน ค.ศ. 1997 หรือเรื่อง 3 วีรกษัตริย์แห่งอาณาจักรลาวล้านช้าง ตีพิมพ์ ค.ศ. 2000 (ทั้งสองเล่มมีการตีพิมพ์ซ้ำหลายครั้ง) หรืองานที่ตีพิมพ์โดยกระทรวงแถลงข่าวและวัฒนธรรมลาวใน ค.ศ. 2002 เรื่องพระยาฟ้างุ่มแหล่งหล้าธรณี ผู้นำพาสถาปนาอาณาจักรล้านช้างเอกภาพครบรอบ 650 ปี หนังสือประวัติศาสตร์ลาวเล่มอื่นที่มีการตีพิมพ์ในช่วงทศวรรษ 2000 ก็ล้วนให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์และวีรกรรมของพระเจ้าฟ้างุ่ม ทั้งมีการนำภาพอนุสาวรีย์ของพระเจ้าฟ้างุ่มมาใช้เป็นภาพปกเช่นเดียวกับตำราแบบเรียนประวัติศาสตร์ลาวได้มีการปรับปรุงเนื้อหาประวัติศาสตร์ลาวในรัชสมัยของพระเจ้าฟ้างุ่มเพิ่มมากขึ้น การนำเสนอเรื่องราวของพระเจ้าฟ้างุ่มยังถูกขับเน้นให้โดดเด่นผ่านบทเพลง ผ่านปฏิทิน แสตมป์ หนังสือ และของที่ระลึกต่างๆ ที่จัดทำขึ้นเป็นจำนวนมากเพื่อร่วมเฉลิมฉลองวาระโอกาสสำคัญของชาติ

ภาพซ้าย : หนังสือประวัติศาสตร์นิพนธ์เกี่ยวกับเจ้าฟ้างุ้มและวีรชาติย์ลาว

ภาพขวา : ปฏิทิน แสตมป์ และรูปภาพอนุสาวรีย์เจ้าฟ้างุ้มและวีรชาติย์ลาว

เจ้าฟ้างุ้ม : การขับเน้นภาพ เรื่องราว และความหมายแห่งการเป็นสัญลักษณ์ของชาติ

ประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจในการศึกษาปรากฏการณ์ของการเชิดชูเจ้าฟ้างุ้มของรัฐบาลลาว คือ เรื่องการเลือกสรร ขับเน้นภาพเรื่องราววีรกรรม และการส่งผ่านความหมายของการสดุดีเจ้าฟ้างุ้ม มาลินี คัมสุภา (2548: 28-29) ได้ให้คำอธิบายเรื่องแนวคิดวีรบุรุษกับการสร้างสัญลักษณ์ทางการเมือง เช่น อนุสาวรีย์ในรัฐสมัยใหม่ว่าเป็นการจำลองเอาอุดมคติหรือคุณธรรมที่รัฐและสังคมในขณะนั้นยกย่องมาไว้ในรูปบุคคล การทำให้อุดมคตินี้อยู่ในรูปของบุคคลทำให้สามารถยึดหรือถ่ายทอดอุดมคติได้ง่าย เพราะสามารถสร้างพิธีกรรมขึ้นมาแวดล้อมได้ ดังนั้น อนุสาวรีย์ส่วนใหญ่จะสร้างในรูปบุคคลแต่ความหมายที่ส่งผ่านมิใช่เพียงเรื่องเฉพาะบุคคลหรือปัจเจกกลับมีความมุ่งหมายหรือกลายเป็นเวทีที่สะท้อนเรื่องราวของรัฐชาติ การสร้างอนุสาวรีย์ในฐานะสัญลักษณ์ทางการเมืองไม่ใช่เพื่อรำลึกถึงสิ่งที่จบสิ้นในอดีตหรือไม่มีอยู่ในปัจจุบัน แต่อนุสาวรีย์เป็นที่อยู่ของเรื่องราวแห่งวีรบุรุษที่ส่งผ่านอดีตเพื่อเชื่อมต่อกับปัจจุบัน

ในการศึกษาปรากฏการณ์การเชิดชูเจ้าฟ้างุ้มของรัฐบาลสังคมนิยมก็พบข้อพิจารณาที่สอดคล้องกัน การหวนกลับมาเชิดชูเจ้าฟ้างุ้มไม่เพียงเป็นการชื่นชม

บูชาตัวบุคคลหรือชื่นชมเจ้าฟ้าปู่ในฐานะวีรกษัตริย์ แต่ต้องการส่งผ่านความหมายเรื่องราวของชาติลาวสู่ประชาชนลาว และนำเสนอไว้ในกระบวนการเชิดชูเจ้าฟ้าปู่ในฐานะสัญลักษณ์สำคัญทางการเมืองหรือสัญลักษณ์แห่งความเป็นชาติของลาวที่ปรากฏผ่านการสร้างอนุสาวรีย์และสื่ออื่นๆ รัฐบาลลาวมีการให้ความหมายและการเลือกสรร ชับเน้นภาพและเรื่องราววีรกรรมของเจ้าฟ้าปู่ไว้อย่างเฉพาะเจาะจง

เจ้าฟ้าปู่: สัญลักษณ์ความเป็นเอกภาพแห่งชาติลาว

ประวัติวีรกรรมที่โดดเด่นที่สุดของเจ้าฟ้าปู่ในหน้าประวัติศาสตร์ลาวคือ การรวบรวมดินแดนแคว้นแคว้นต่างๆ เข้าเป็นหนึ่งเดียวและสถาปนาขึ้นเป็นอาณาจักรล้านช้าง ดังนั้น เจ้าฟ้าปู่จึงได้รับการยกย่องเชิดชูในฐานะสัญลักษณ์แห่งความเป็นเอกภาพของชาติลาว ในการก่อสร้างอนุสาวรีย์ของเจ้าฟ้าปู่ รัฐบาลจึงเลือกทำยื่นมือซ้ายกำดาบ ส่วนมือขวายกขึ้นและนิ้วชี้ที่มือขวาชี้ขึ้นด้านบน เพื่อให้อนุสาวรีย์ของพระองค์เป็นสัญลักษณ์ยืนยันถึงความเป็นเอกภาพหนึ่งเดียวของรัฐบาลตามที่กระทรวงแถลงข่าวและวัฒนธรรมของลาวแถลงว่า

คณะได้ตกลงเป็นเอกภาพกัน เห็นดีเอากำยื่นให้ออวาทที่ปากป่าสัก ในวันฉลองชัย เป็นทำยื่นชี้มือขวาให้ออวาท มือซ้ายกำดาบ แสดงความเก่งกล้าสามารถของเจ้าฟ้าปู่ในการรวบรวมลาวเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน คณะเนื้อในจึงเลือกเอานิ้วชี้เป็นสัญลักษณ์และเป็นตัวแทนให้แก่คำว่า “เอกภาพ” และความเป็นหนึ่งเดียวของอาณาจักรลาวล้านช้าง การชี้มือขึ้นหมายถึงท่านได้ตรัสสั่งว่า นับแต่นี้ไปลาวล้านช้างได้รวมศูนย์เป็นเอกภาพและมีอำนาจเดียว ไม่ให้แตกแยกกันอีก ส่วนมือกำซ้ายจับดาบ เพราะดาบคือดาบอาญาสิทธิ์ หรือดาบแห่งอำนาจ (กระทรวงแถลงข่าวและวัฒนธรรม, 2002: 108)

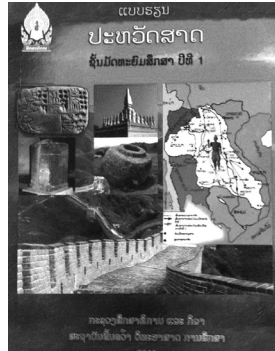
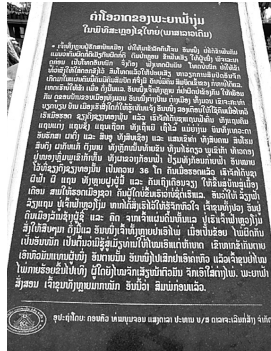
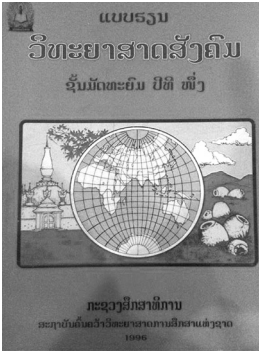
นอกจากท่วงท่าในการ “ปั้นหล่อ” อนุสาวรีย์ในลักษณะของการสื่อสัญลักษณ์และความหมายถึงความเป็นเอกภาพของชาติลาวแล้ว บริเวณด้านหน้าของอนุสาวรีย์ยังมีการตั้งแผ่นป้ายจารึกโอวาทของพระเจ้าฟ้าปู่ที่กล่าวสั่งสอน

ในวันฉลองชัยชนะของการรวมแผ่นดินลาว เนื้อความสำคัญในโอวาทของเจ้าฟ้าจ๋มที่ถูกนำมาจารึกไว้ในแผ่นป้ายนั้น กระทรวงแถลงข่าววัฒนธรรมของลาวให้คำอธิบายว่า เจ้าฟ้าจ๋มได้กล่าวให้โอวาทใน 3 ข้อหลัก ข้อแรกคือให้รักษาระเบียบวินัย ป้องกันความสงบสุขของบ้านเมือง ดังโอวาทที่ว่า “สุเจ้าทั้งหลายผู้รักษาบ้านรักษาเมืองอย่าให้มีข้าลักคนโจม...อันหนึ่งอย่าให้ฆ่าฟันกัน แม่นว่าช้อยตนผิดก็ตีเมียตนผิดก็ตี...” (กระทรวงแถลงข่าวและวัฒนธรรม, 2002: 88) ข้อสองคือโอวาทด้านการป้องกันชาติ เจ้าฟ้าจ๋มให้ความสำคัญกับความสามัคคีของปวงชนในชาติและการระมัดระวังไม่ให้ต่างชาติเข้ามาแทรกแซง ดังโอวาทที่ว่า “...อันหนึ่งเจ้าทั้งหลายก็อย่าผิดอย่าช้องกัน ให้พร้อมกันดูแลขอบบ้านขอบเมืองทั้งมวล อันหนึ่งต่างบ้านต่างเมืองทั้งมวล เขาจักกระทำเบียดเบียน บ้านเมืองเราสิ่งใดก็ให้รู้เห็นแจ้งแล...” (กระทรวงแถลงข่าวและวัฒนธรรม, 2002: 89) โอวาทข้อที่สามที่กระทรวงแถลงข่าวและวัฒนธรรมเห็นว่าเจ้าฟ้าจ๋มให้ความสำคัญเป็นพิเศษคือเรื่องการเชื่อถือผู้นำ โอวาทนี้มีความน่าสนใจในข้อที่ว่าเนื้อความในโอวาทนั้นกล่าวถึงการที่เจ้าฟ้าจ๋มจัดพิธีบูชาผีฟ้าผีแถนและได้สั่งความให้แม่ทัพนายกองและเจ้าเมืองน้อยใหญ่ขึ้นไปร่วมในพิธีดังกล่าว “...เรจักได้บูชาผีฟ้า ผีแถน ทั้งหลายฝูงนี้...เดือนสามให้ฮอดเมืองชวา ผู้ใดขี้ขึ้นเราว่าป้อชื่อต่อเราแล้ว...” (กระทรวงแถลงข่าวและวัฒนธรรม, 2002: 90) ซึ่งรัฐบาลโดยกระทรวงแถลงข่าวและวัฒนธรรมให้คำอธิบายว่า โอวาทดังกล่าวคือการสั่งความให้ประชาชนลาวโดยเฉพาะผู้มีอำนาจปกครองในเขตต่างๆ มีความจงรักภักดีต่อองค์เจ้าฟ้าจ๋มและต้องแสดงออกซึ่งความภักดีให้เห็นเป็นรูปธรรมด้วยการส่งผู้แทนเข้าร่วมและรายงานสภาพความเป็นไปของบ้านเมืองเมื่อมีการประชุมด้านการปกครอง รวมถึงชี้ให้เห็นว่า “การจงรักภักดีต่อการนำ” นี้เป็นข้อที่มีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะ “ถ้าขาดการนำคือเรือขาดนายท้าย ขาดแนวทางนโยบายคือการยิงปืนไม่มีเป้า” (กระทรวงแถลงข่าวและวัฒนธรรม, 2002: 90)

โอวาทของเจ้าฟ้าจ๋มที่ตรัสถึงความเป็นปึกแผ่น ความสามัคคีของชนในชาติ และการเคารพเชื่อฟังผู้นำ ไม่เพียงถูกเผยแพร่ผ่านป้ายจารึกหน้าอนุสาวรีย์เจ้าฟ้าจ๋ม ผ่านการขับเน้นในกระบวนการพิธีกรรมของการจัดงานเฉลิมฉลองอนุสาวรีย์ที่จัดขึ้นเป็นวาระสำคัญของชาติทุกปี แต่ยังคงบันทึกลงในงานประวัติศาสตร์นิพนธ์

ศึกษากฎบัตรการเชิดชูเจ้าฟ้าผู้มั่งของรัฐบาลสังคมนิยมลาวในช่วงหลังทศวรรษ 1990

ตลอดจนแบบเรียนประวัติศาสตร์ลาว ดังที่ปรากฏในการปรับปรุงเนื้อหาประวัติศาสตร์สมัยเจ้าฟ้าผู้มั่งในแบบเรียนประวัติศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ฉบับปรับปรุงใหม่ (ค.ศ. 2010) อันเป็นการผลิตซ้ำความหมายสู่ประชาชนและเยาวชนลาวรุ่นใหม่ให้จดจำและยึดเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตในฐานะพลเมืองของชาติ

ภาพซ้าย : หนังสือแบบเรียนประวัติศาสตร์ ฉบับปี 1996 ก่อนการปรับปรุงเพิ่มเติมเนื้อหาประวัติศาสตร์เจ้าฟ้าผู้มั่ง

ภาพกลาง : คำโอวาทเจ้าฟ้าผู้มั่งที่จารึกในแผ่นป้ายหน้าอนุสาวรีย์เจ้าฟ้าผู้มั่ง

ภาพขวา : หนังสือแบบเรียนประวัติศาสตร์ ฉบับปี 2010 มีการเพิ่มเติมเนื้อหาประวัติศาสตร์วีรกรรมภาพ และคำโอวาทของเจ้าฟ้าผู้มั่ง

เจ้าฟ้าผู้มั่ง : สัญลักษณ์แห่งความปรองดองของประชาชนลาวบรรดาเผ่า

ในการส่งผ่านความหมายเรื่องความเป็นเอกภาพของชาติผ่านการเชิดชูเจ้าฟ้าผู้มั่งนั้น รัฐบาลลาวยังให้ความสำคัญเป็นพิเศษกับขบวนการเน้นภาพความสามัคคีปรองดองของ “ประชาชนลาวบรรดาเผ่า” ดังจะเห็นได้ว่า ในการนำเสนอเรื่องของการรวมแผ่นดินลาวและสถาปนาขึ้นเป็นอาณาจักรล้านช้างซึ่งเป็นประวัติและวีรกรรมหลักของเจ้าฟ้าผู้มั่งพบว่า แม้จะมีการให้ความสำคัญค่อนข้างมากกับการขบขันภาพและเรื่องเส้นทางการเคลื่อนทัพไปตีเมืองต่างๆ เพื่อรวมแดนลาว แต่เรื่องการต่อสู้หรือการต่อต้านจากกลุ่มชาติพันธุ์หรือจากหัวเมืองต่างๆ ในการทำสงครามมีการพูดถึงไม่มากนัก เพื่อไม่ให้เกิดภาพของความไม่เป็นเอกภาพและ

ความแตกแยกขัดแย้งในกลุ่มชาวลาวและชาวลาวบรรดาเผ่า นอกจากนี้ในการนำเสนอภาพของเจ้าฟ้างุ้มในสื่อต่างๆ จะพบว่า เจ้าฟ้างุ้มเป็นวีรกษัตริย์เพียงพระองค์เดียวที่มักถูกจัดวางภาพและเรื่องราวไว้เคียงคู่กับบรรดาประชาชนลาวเผ่าต่างๆ เพื่อสื่อถึงความเป็นปึกแผ่นหนึ่งเดียวกันของรัฐลาวที่แม้จะประกอบด้วยชนเผ่าต่างๆ กว่า 60 ชนเผ่า แต่สามารถอยู่ร่วมกันด้วยความปรองดอง

เจ้าฟ้างุ้ม : การเชื่อมต่ออดีต-ปัจจุบันและสายสัมพันธ์ระหว่างวีรกษัตริย์กับวีรชนของชาติลาว

นอกจากการให้ความสำคัญกับการส่งผ่านความหมายเรื่องความเป็นเอกภาพและความสามัคคีปรองดองของชนในชาติแล้ว อีกหนึ่งความหมายสำคัญที่ถูกขับเน้น ก็คือสายสัมพันธ์ระหว่างเจ้าฟ้างุ้มกับพรรคประชาชนปฏิวัติลาวในฐานะอดีตและปัจจุบันของกันและกัน หรือสายสัมพันธ์ระหว่างวีรกษัตริย์และวีรชนผู้สืบทอดอุดมการณ์ในการปกป้องรักษาชาติ แนวคิดดังกล่าวปรากฏชัดในคำแถลงเรื่องโครงการก่อสร้างอนุสาวรีย์เจ้าฟ้างุ้มที่สะท้อนถึงความพยายามของรัฐบาลลาวในการสร้างคำอธิบาย เชื่อมโยงให้เห็นว่าการปกครองภายใต้ระบอบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ของลาวในปัจจุบันเป็นห่วงโซ่ที่สืบต่อมาจากระบอบกษัตริย์ของเจ้าฟ้างุ้ม เป็นห่วงโซ่แห่งสายสัมพันธ์ประวัติศาสตร์ที่ไม่มีใครสามารถต่อต้านได้ ที่สำคัญเจ้าฟ้างุ้มและพรรคประชาชนปฏิวัติลาวเป็นผู้มีจิตวิญญาณหรืออุดมการณ์เดียวกันคือมีความมุ่งมั่นและองอาจหาญกล้าในการปกป้องรักษาประเทศชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งท่านไกสอน พมวิหาน รัฐบุรุษผู้นำพาพรรคประชาชนปฏิวัติสร้างชาติภายใต้ระบอบใหม่ได้รับการให้ความหมายว่าเป็นทายาทหรือผู้สืบทอดจิตวิญญาณและอุดมการณ์ของวีรกษัตริย์ในการปกป้องประชาชนลาวและพัฒนาประเทศลาวให้เจริญรุ่งเรือง ดังนั้น ประชาชนลาวจึงควรเคารพเชื่อฟังต่อการนำของพรรคประชาชนปฏิวัติในปัจจุบัน

บางท่านอาจคิดว่าเหตุใดระบอบสังคมนิยมขอ สปป. ลาว จึงต้องไปยกย่องบรรดากษัตริย์ในระบอบศักดินาจะตอบคำถามนี้เราก็ต้องเข้าใจ ขบวนการมรดกนิยมประวัติศาสตร์คือ ต้องเข้าใจระบอบสังคมที่จะต้องผันแปรไปตามกฎเกณฑ์ของมัน มันจะผ่านระบอบหนึ่งไปสู่ระบอบหนึ่งตามกาลเทศะของมันใครก็ไปห้ามมันไม่ได้เด็ดขาด แต่สำคัญคือเราต้องเข้าใจหวังไซ้แห่งการต่อเนื่องและเกี่ยวพันที่เป็นผลซึ่งกันและกัน ฉะนั้นระบอบศักดินาและระบอบสาธารณรัฐก็คืออดีตและปัจจุบันของกันและกัน ... กล่าวง่าย ๆ ก็คือ ถ้าไม่มีมือนั้น เราอาจจะไม่มีมือนี่ เรามี สปป. ลาวในปัจจุบันก็เพราะเรามีอาณาจักรลาวล้านช้างในเมื่อก่อน เรามีท่านประธานไกสอน พมวิหาน ผู้นำที่เคารพรักในการสถาปนา สปป. ลาวในปัจจุบันก็เพราะเรามีพระยาฟ้าชุ่มแห่งหลวงหล้าธรณี ผู้นำปารวบรวมและสถาปนาอาณาจักรลาวล้านช้างในเมื่อก่อนนั่นเอง ...

(กระทรวงแถลงข่าวและวัฒนธรรม, 2002: 66)

หากพิจารณาจากสื่ออื่น ๆ ที่รัฐใช้ในการเผยแพร่แนวคิดการเชิดชูเจ้าฟ้าชุ่ม ก็จะมีการส่งผ่านความหมายในลักษณะของการผูกโยงการสวดดีเจ้าฟ้าชุ่มเข้ากับ การสวดดีผู้นำพรรคประชาชนปฏิวัติลาวเช่นเดียวกัน อาทิ การนำเอาภาพประธานไกสอน พมวิหาน และเจ้าสุพานูวง อดีตผู้นำสูงสุดของพรรค มาจัดวางเคียงคู่กับภาพ (อนุสาวรีย์) เจ้าฟ้าชุ่มและวีรกษัตริย์พระองค์อื่น ดังที่ปรากฏในหนังสือหลายเล่ม ปฏิทิน แสตมป์ ในงานประวัติศาสตร์นิพนธ์เกี่ยวกับเจ้าฟ้าชุ่ม (รวมถึงวีรกษัตริย์พระองค์อื่น ๆ) จะมีการเน้นย้ำแนวคิดเรื่องการกตัญญูต่อแผ่นดิน ต่อชาติบ้านเมือง การสั่งสอนให้ลูกหลาน “จารีกบฏคุณ” ของวีรกษัตริย์และวีรชนของชาติ สืบและต่อเจตนารมณ์ของวีรกษัตริย์ภายใต้การนำของพรรคประชาชนปฏิวัติลาวซึ่งเป็นผู้สืบทอดอุดมการณ์ในการปกป้องรักษาชาติบ้านเมือง

การเชิดชูเจ้าฟ้าผู้ม : บริบท เงื่อนไข และหน้ยทางการเมืองลาว

นักวิชาการด้านลาวศึกษาที่สนใจในปรากฏการณ์การเปลี่ยนมโนทัศน์ชาตินิยมลาวในช่วงทศวรรษ 1990 ล้วนให้ความเห็นว่า การหวนกลับมาเปิดพื้นที่ให้กับวีรกษัตริย์ได้กลายเป็นศูนย์กลางแห่งความทรงจำและการสร้างสำนึกความเป็นชาติลาว ดังกรณีของการเชิดชูเจ้าฟ้าผู้ม มีนัยสัมพันธ์กับการสร้างความชอบธรรมทางการเมืองของรัฐบาลลาวในยุคปัจจุบันอย่างเด่นชัด ทั้งนี้ข้อวิพากษ์ส่วนใหญ่มุ่งให้ความสำคัญกับการพิจารณาโดยเชื่อมโยงกับบริบททางการเมืองลาวภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ อาทิ ทัศนะของ อีแวนส์ (2549: 232) ที่ให้ความเห็นต่อการสร้างอนุสาวรีย์และการเชิดชูเจ้าฟ้าผู้มของรัฐบาลลาวว่าเป็นการปรับมโนทัศน์ชาตินิยมของรัฐบาลคอมมิวนิสต์ลาว ภายหลังจากประสบความล้มเหลวในการสร้างวัฒนธรรมการเมืองแบบสังคมนิยมและการเชิดชูผู้นำพรรคประชาชนปฏิวัติลาวขึ้นเป็นสัญลักษณ์ชาติ ยิ่งภายหลังความล่มสลายของระบอบคอมมิวนิสต์ในสหภาพโซเวียตและยุโรปตะวันออกจนนำมาสู่วิกฤติศรัทธาต่ออุดมการณ์สังคมนิยมคอมมิวนิสต์ ยิ่งทำให้รัฐบาลลาวเห็นความจำเป็นที่จะต้องปรับอุดมการณ์ชาติเสียใหม่ด้วยการหันกลับไปอิงกับรากฐานวัฒนธรรมเดิมของชาติ เพื่อให้สามารถดำรงความชอบธรรมในการปกครองประเทศต่อไป เช่นเดียวกับ Grabowsky (2011: 52-69) ที่ให้ความสำคัญกับบริบทการเผชิญหน้าของรัฐบาลลาวกับกระบวนการโลกาภิวัตน์ว่าเป็นเงื่อนไขสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงวาทกรรมการเขียนประวัติศาสตร์ลาวในระยะ 10 ปีที่ผ่านมา โดยมองว่า การหันมาใช้แนวคิดวีรกษัตริย์ในการปลุกจิตสำนึกรักชาติของรัฐบาลลาวในปัจจุบันเป็นเรื่องการเมืองชาตินิยมซึ่งรัฐนำมาใช้เพื่อสร้างความชอบธรรมทางการเมืองของรัฐบาลลาวในยุคโลกาภิวัตน์ ยุคสมัยที่อุดมการณ์สังคมนิยมคอมมิวนิสต์ไร้พลังไม่อาจเป็นรากฐานในการอ้างความชอบธรรมในการครองอำนาจรัฐได้อีกต่อไป รวมถึง Stuart-Fox (2006: 339-359) ให้ความเห็นเกี่ยวกับการหวนกลับมาสร้างสำนึกความเป็นชาติผ่านการเชิดชูวีรกษัตริย์ที่ปรากฏผ่านการเขียนประวัติศาสตร์นิพนธ์ลาวในช่วงหลังว่าเป็นความพยายามในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของสำนึกความเป็นลาว เพราะในช่วงที่ผ่าน

ความเป็นชาตินิยมที่ถูกสร้างขึ้นประปรายและอ่อนไหว โดยเฉพาะในยุคที่ลาวเปิดประเทศสู่ประชาคมโลกและต้องเผชิญกับความตึงเครียดทางเศรษฐกิจสังคมและการไหลบ่าของวัฒนธรรมจากภายนอก ซึ่งล้วนส่งผลสะท้อนเตือนต่ออัตลักษณ์และความเป็นชาติของลาว

อย่างไรก็ตาม นอกเหนือจากการพิจารณาปรากฏการณ์การเชิดชูเจ้าฟ้าปู่ อย่างมีนัยเชื่อมโยงกับบริบทของกระแสโลกาภิวัตน์ที่ส่งผลกระทบต่อสำนึกความเป็นชาติและอัตลักษณ์ความเป็นลาว ผู้เขียนพบว่า การหวนกลับมาใช้แนวคิดเชิดชูวีรกษัตริย์เป็นสัญลักษณ์แห่งความเป็นชาติ โดยเฉพาะในกรณีของเจ้าฟ้าปู่ นั้น ยังเป็นการปรับเปลี่ยนที่สัมพันธ์หรือตอบสนองอย่างยิ่งกับบริบทของสถานการณ์ทางการเมืองภายในประเทศลาว จากการศึกษาพบว่า ในช่วงปลายทศวรรษ 1990 ต่อต้นทศวรรษ 2000 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่รัฐบาลลาวเร่งเข้าความรู้สึกชาตินิยมเรียกร้องความสามัคคี ความมีเอกภาพของชาติ โดยหยิบยกเจ้าฟ้าปู่เป็นสัญลักษณ์ ซึ่งปรากฏชัดผ่านการประกาศแผนการก่อสร้างอนุสาวรีย์พระเจ้าฟ้าปู่ นั้น เป็นช่วงเวลาเดียวกับที่รัฐบาลลาวต้องเผชิญกับสถานการณ์ความปั่นป่วนทางการเมืองจากความเคลื่อนไหวของกลุ่มต่อต้านรัฐบาลลาวที่กลับมาทวีความรุนแรงขึ้นอีกครั้ง หลังจากทีลดปฏิบัติการและความเคลื่อนไหวลงนับแต่ปลายทศวรรษ 1980 อาทิ ในช่วงเดือนตุลาคม ค.ศ. 1999 มีการวางแผนจัดการชุมนุมประท้วงรัฐบาลของนักศึกษาลาวเพื่อเรียกร้องให้รัฐบาลลาวดำเนินการปฏิรูปทางการเมือง แม้ความพยายามดังกล่าวของนักศึกษาลาวจะไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากถูกทางการลาวจับกุมก่อนการชุมนุม แต่ก็นับเป็นความเคลื่อนไหวต่อต้านรัฐบาลลาวเป็นครั้งแรกของนักศึกษาลาวนับแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครองใน ค.ศ. 1975 (Far Eastern Economic Review, 2001: 146) ปลายปี ค.ศ. 1999 รัฐบาลลาวยังต้องเผชิญกับปัญหาการต่อต้านจากชาวม้งอย่างรุนแรง โดยเฉพาะจากกรณีความขัดแย้งเรื่องปัญหาที่ดินทำกินจนเกิดการสู้รบกันขึ้นในแขวงเชียงขวางและในเขตเศรษฐกิจพิเศษไชยสมบุรณ์ ซึ่งมีรายงานข่าวจากวงการทูตตะวันตกว่ามีการเผาหมู่บ้านวอดไปกว่า 400 หลังคาเรือน แม้รัฐบาลลาวได้พยายามปฏิเสขและปิดบังข่าวเหล่านี้ แต่การที่คณะกรรมการบริหารศูนย์กลางพรรคประชาชนปฏิวัติลาวได้มี

แถลงการณ์เรียกร้องให้สมาชิกพรรค พนักงานของรัฐ และประชาชนเชื่อมั่นในการนำของพรรค รวมถึงใจเป็นหนึ่งเพื่อต่อสู้ต้านทานกับการเคลื่อนไหวของกลุ่มบุคคลที่ไม่หวังดีต่อประเทศชาติ มีคำสั่งให้พนักงานรัฐทุกหน่วยทั่วประเทศร่วมกันจัดเวรยามเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยภายในอาคารสำนักงานตลอด 24 ชั่วโมงพร้อม ๆ กับที่เรียกร้องให้ประชาชนสอดส่องดูแลความสงบในหมู่บ้านหรือที่เรียกว่าการจัดตั้ง “หมู่บ้านป้องกันตนเอง” ย่อมเป็นภาพสะท้อนถึงสถานการณ์ความไม่สงบภายในประเทศและความกังวลใจของรัฐบาลลาวได้อย่างชัดเจน (ทรงฤทธิ์ โพนเงิน, 2543: 86)

ใน ค.ศ. 2000 อันเป็นปีที่ครบรอบ 25 ปี แห่งการก่อตั้งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ความตึงเครียดทางการเมืองยิ่งทวีความรุนแรงขึ้นโดยปรากฏว่ามีกรณีการก่อวินาศกรรมลอบวางระเบิดอย่างน้อย 9 ครั้งในเขตเมืองใหญ่ โดยเฉพาะในเวียงจันทน์และปากเซ พุงเป่าโจมตีในละแวกที่ชุมชนและจุดที่มีนักท่องเที่ยวต่างชาติพลุกพล่าน เช่นที่ตลาดเช้า สถานีขนส่ง อาทิ กรณีลอบวางระเบิดที่อาคารผู้โดยสารภายในประเทศ สนามบินวัดไตในกรุงเวียงจันทน์ในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 2000 แต่เหตุการณ์ที่นับว่ารุนแรงออกอาจและได้รับความสนใจจากสื่อนานาชาติมากที่สุด คือ “กรณีช่องเม็ก” หรือ ปฏิบัติการบุกยึดด่านศุลกากรที่บ้านวังเตา เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก ซึ่งอยู่ตรงข้ามด่านช่องเม็ก จ.อุบลราชธานี ในวันที่ 3 กรกฎาคม ค.ศ. 2000 ส่งผลให้มีฝ่ายขบวนการต่อต้านรัฐบาลลาวเสียชีวิต 5 คน และอีก 27 คนถูกจับกุม นับเป็นปฏิบัติการที่ทำลายบรรยากาศของการเฉลิมฉลองครบรอบ 25 ปี แห่งการปกครองประเทศภายใต้ระบอบใหม่ลงอย่างสิ้นเชิง (มดิชนสุดสัปดาห์, 18-24 กันยายน 2543: 91)

นอกจากความเคลื่อนไหวด้วยการใช้กำลังอาวุธเข้าก่อวินาศกรรมภายในประเทศในช่วงปลายทศวรรษ 1990 ต่อต้นทศวรรษ 2000 ยังมีการเคลื่อนไหวของกลุ่มต่อต้านรัฐบาลนอกประเทศลาวที่เน้นวิถีทางการเมืองการทูต เช่น การเรียกร้องให้นานาชาติโดยเฉพาะสหรัฐอเมริกาและประเทศตะวันตก กดดันรัฐบาลลาวโดยการชูประเด็นเรื่อง การลิดรอนสิทธิมนุษยชน ประชาธิปไตย เสรีภาพของประชาชน เช่น บทบาทของสภาผู้แทนชาตินาติลาวในต่างประเทศซึ่งก่อตั้งขึ้นจากการประชุม

ร่วมกันของชาวลาวและชาวฝั่งที่อาศัยอยู่ในสหรัฐและยุโรปใน ค.ศ. 1997 หรือ บทบาทของเจ้าชายสุลิว สว่าง (พระโอรสในสมเด็จพระเจ้าฟ้าชายวงศ์สว่าง องค์มกุฎราชกุมาร และเจ้าฟ้าหญิงมณีไพลย) ซึ่งกำลังได้รับความสนใจจากจากกลุ่มองค์กรชาวลาวในสหรัฐอเมริกาและในยุโรปอย่างกว้างขวาง ทั้งในฐานะรัชทายาทผู้อ้างสิทธิในราชวงศ์ล้านช้างและปัญญาชนที่เป็นผู้นำการต่อสู้เรียกร้องการเปลี่ยนแปลงการเมืองลาวสู่เส้นทางประชาธิปไตยด้วยสันติวิธี⁶

บรรยากาตความปั่นป่วนทางการเมืองที่เกิดขึ้นในประเทศลาวสอดคล้องอย่างยิ่งกับท่าทีของรัฐบาลลาวซึ่งไม่เพียงเรียกร้องความจงรักภักดี ความสามัคคีรวมใจเป็นหนึ่งในเดียวจากประชาชนลาวในประเทศ แต่รวมถึงชาวลาวที่อยู่ต่างประเทศ หรือ ทั้ง “ลาวใน” และ “ลาวนอก” โดยอาศัยการเชิดชูเจ้าฟ้าปู่เป็นสื่อกลางดังปรากฏในคำแถลงการณ์ของรัฐบาลที่ว่า

พี่น้องร่วมชาติทุกคน ทั้งท่านที่อยู่ภายในประเทศ หรือท่านที่ประกอบอาชีพอยู่ต่างแดนถือสัญชาติอื่นก็ตาม ท่านก็ต้องถามตัวเองและท่านก็ต้องตอบตัวเองได้ว่าท่านยังเป็นลาว เป็นเชื้อชาติลาวและรักชาติลาวอยู่เหมือนเก่าอย่างไม่วันลืมนั่นเอง ... ถ้าเราเห็นแก่ชาติลาวของพวกเราทุกคน และเพื่อความก้าวหน้าของชาติลาวของคนลาว “ที่แท้จริง” แล้ว พวกเราควรละอดีตอันขัดแย้งกัน หันมาพูดถึงความเป็นลาว เอกลักษณะลาว และหันมาเฉลิมฉลอง 650 ปี เพื่อส่งเสริมความเป็น “ชาติลาวเอกภาพ” ให้ได้ตั้งพระยาฟ้าปู่เคยทำสำเร็จมาแล้ว ความเป็นเอกภาพกันและความรักชาติลาวนำกันนี้ พวกเราจะต้องประกาศก้องให้ดัง ๆ ไปทั่วโลก การเพียรพยายามฆ่าฟันกันเองมีแต่จะพาชาติลาวล่มจมเท่านั้นเอง...

มหาชนลาวยุคปัจจุบันภายใต้การนำพาของ พปปล. อันมีอดีตประธานไกสอน พมวิหานที่เคารพรักเป็นผู้นำพานั้น ก็ได้สร้างประวัติศาสตร์หน้าใหม่ให้ชาติลาวด้วยการสถาปนา สปปล. เพื่อนำพาชาติลาวก้าวเข้าสู่

⁶ สำหรับผู้สนใจประวัติของเจ้าสุลิว สว่าง และเชื้อสายราชวงศ์ลาวองค์อื่นๆ โปรดดูเพิ่มเติมใน Kremmer, Kristopher. (1997). Stalking the Elephant Kings: in Search of Laos. Honolulu: University of Hawaii Press.

สหัฐวรรษใหม่ในยุคโลกาภิวัตน์อย่างมีชัย เพื่อสร้างชาติลาวให้เข้มแข็ง ประชาชนลาวมั่งมี และสังคมลาวศรีวิไลและยุติธรรม...

ปัจจุบันเรามีการนำที่ตี มีพรรคหน้าพา ทุกคนถ้ำรักชาติ ก็ต้องให้เกียรติชาติ ให้เกียรติพรรค ต้องเสียสละไม่เห็นแก่ตัว ไม่เห็นแก่พวกพ้อง ต้องตั้งหน้าทำภาระหน้าที่ของตนให้สำเร็จสมบูรณ์ เพียงเท่านั้น ชาติลาวของเราที่มีสิทธิ์ ใช้ชีวิตของความเป็นชาติในโลกกว้างอย่างมีเกียรติสง่า

(กระทรวงแถลงข่าวและวัฒนธรรม, 2002: 122)

บทส่งท้าย

การปรับมโนทัศน์และสัญลักษณ์ในการสร้างสำนึกความเป็นชาติของรัฐบาลสังคมนิยมลาว จากเดิมที่มีพรรคประชาชนปฏิวัติเป็นเสาหลัก เน้นการเชิดชูผู้นำของพรรคและวีรชนปฏิวัติเป็นสัญลักษณ์สำคัญของชาติ สู่การหวนกลับมาใช้แนวคิดการเชิดชูอดีตวีรกษัตริย์เป็นศูนย์รวมจิตใจเป็นสัญลักษณ์ในการปลุกจิตสำนึกชาตินิยมในหมู่ประชาชนภายในชาติ ดังกรณีการเชิดชูเจ้าฟ้าร่มซึ่งเริ่มต้นขึ้นในช่วงปลายทศวรรษ 1990 เป็นต้นมา สะท้อนความพยายามของพรรคประชาชนปฏิวัติลาวที่ต้องการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ทางการเมืองของตนเสียใหม่ ภายหลังจากประสบความล้มเหลวในการสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบสังคมนิยมและการผลักดันให้ผู้นำของพรรคเป็นศูนย์รวมจิตใจแต่เพียงหนึ่งเดียวของชาติ ภายใต้บริบทของกระแสโลกาภิวัตน์ที่รัฐบาลสังคมนิยมลาวต้องเผชิญกับการไหลบ่าของแนวคิดทุนนิยมเสรีนิยมประชาธิปไตย ขณะเดียวกันบริบทของสถานการณ์ทางการเมืองภายในประเทศ ความมั่นคงทางอำนาจของรัฐบาลสังคมนิยมลาวกำลังถูกท้าทาย ทั้งจากกลุ่มอำนาจภายในประเทศและภายนอกประเทศ ทั้งโดยสันติวิธีและโดยการก่อความรุนแรงอันเป็นอันตรายต่ออำนาจและความมั่นคงของการเมือง ในระบอบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ การรณรงค์เร่งเร้าการเชิดชูอดีตเจ้าฟ้าร่มจึงกลายเป็นเวทีหรือเครื่องมือในการเร่งเร้าสำนึกชาตินิยมและการส่งผ่านความคิด

เรื่องเอกภาพของชาติ “เอกภาพ” ที่ไม่เพียงหมายความว่าถึงเอกภาพในอุดมคติของเจ้าฟ้าปู่ แต่คือการเน้นย้ำความสำคัญของเอกภาพหนึ่งเดียวของรัฐ-ชาติลาวในปัจจุบัน ความสามัคคีและความปรองดองของชาวลาวทั้ง “ลาวใน” และ “ลาวนอก” และชาวลาวบรรดาเผ่า โดยมีเป้าหมายสูงสุดอยู่ที่การสร้างความชอบธรรมในการครองอำนาจทางการเมืองของพรรคประชาชนปฏิวัติลาว

เอกสารอ้างอิง

- กิติรัตน์ สีหพันธ์. (2549). ประวัติศาสตร์นิพนธ์ลาวสมัยใหม่ (ค.ศ.1975-ปัจจุบัน). วิทยานิพนธ์ปริญญาเอก สาขาไทศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ทรงฤทธิ์ โพนเงิน. “ทางเลือกของผู้นำลาวในการพัฒนาชาติ”. *เนชั่นสุดสัปดาห์* 9, 421, (26 มิถุนายน – 2 กรกฎาคม 2543), หน้า 86
- ปณิดา สระวาสี. (2546). การสร้างสำนึกความเป็นชาติของรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยผ่านแบบเรียนชั้นประถมศึกษา ตั้งแต่ ค.ศ. 1975-2000. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภูมิภาคศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ปรียาภรณ์ กันทะลา. (2552). *แนวคิดการสร้างชาติของพรรคประชาชนปฏิวัติลาวระหว่าง ค.ศ.1975-1986,* ผ่านหนังสือพิมพ์เสียงประชาชน. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- มาลินี คุ่มสุภา. (2548). *อนุสาวรีย์ประชาธิปไตยกับความหมายที่มองไม่เห็น.* กรุงเทพฯ: วิชาษา.
- อีแวนส์, แกรนท์. (2549). *ประวัติศาสตร์สังเขปประเทศลาว: ประเทศกลางแผ่นดินเอเชียอาคเนย์.* โดยดุซงกี เฮย์มอนด์. พิมพ์ครั้งที่ 1. เชียงใหม่: ซิลค์เวอร์ม.
- “เกิดอะไรขึ้นที่ช่องเม็ก และ/หรือในลาว”. *มติชนสุดสัปดาห์* 20, 1048 (18-24 กันยายน 2543), หน้า 91.

- กระทรวงแถลงข่าวและวัฒนธรรม. (2002). พระยาฟ้ารุ่งมแหล่งหล้าธรรณี ผู้นำ
พาสถาปนาอาณาจักรล้านช้างเอกราบ ครบรอบ 650 ปี. เวียงจันทน์:
โรงพิมพ์แห่งรัฐ.
- Evans, Grant. (1998). **The Politics of Ritual and Remembrance: Laos since
1975**. Chiang Mai: Silkworm Book.
- Evans, Grant. (2002). Immobile Memories: Statue in Thailand and Laos.
In Shigeharu Tanabe and Charles F. Keyes. (eds). **Cultural Crisis and
Social Memory Modernity and Identity in Thailand and Laos**.
(pp. 154-184). London: Routledge Curzon.
- Far Eastern Economic Review. (2001). Lao. In **Asia 2001 Yearbook**.
(pp. 142-148).
- Grabowsky, Volker. (2011). Recent Historiographical Discourses in the Lao
Democratic People's Republic. In Volker Grabowsky (ed). **Southeast
Asian Historiography Unravelling the Myths : Essays in Honour of
Barend Jan Terwiel**. (pp. 52-69). Bangkok, Thailand: River Books.
- Kremmer, Kristopher. (1977). **Stalking the Elephant Kings: in Search of
Laos**. Honolulu: University of Hawaii Press.
- Stuart-Fox, Martin. (2006). The Challenge for Laos Historiography. **South
East Asia Research**, 14, 3, 339-359.